

Προς το Προεδρείο της Βουλής των Ελλήνων

ΑΝΑΦΟΡΑ

Για τον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη

Θέμα: ΕΕΔΑ: Τα πρόσφατα περιστατικά απώλειας ανθρώπινων ζωών σε αστυνομικά τμήματα αναδεικνύουν συστημικά προβλήματα στις συνθήκες κράτησης και στην προστασία του δικαιώματος στη ζωή στην Ελλάδα

Η Βουλευτής Επικρατείας Έλενα Ακρίτα καταθέτει ως αναφορά την από 03/10/2024 δήλωση της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ), λόγω των σοβαρότατων πρόσφατων διαδοχικών περιστατικών απώλειας ανθρώπινων ζωών σε αστυνομικά τμήματα

Η ΕΕΔΑ, ως ο Εθνικός Θεσμός Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην Ελλάδα, υπογραμμίζει την **ανάγκη για άμεση, κατάλληλη και έγκαιρη ανταπόκριση των διωκτικών και δικαστικών Αρχών απέναντι σε τέτοιου είδους περιστατικά**, ειδικά για άτομα, τα οποία βρίσκονται υπό τον έλεγχο των αρχών και σε ευάλωτη θέση τελώντας υπό κράτηση..

Παράλληλα, όπως επισημαίνεται στη δήλωση, είναι πλέον καθοριστικό για το κράτος Δικαίου να αναδειχτεί ότι ο αριθμός των περιστατικών αποκαλύπτει **δύο συστημικά προβλήματα που αφορούν αφενός τις συνθήκες κράτησης, αφετέρου, την ανεπάρκεια του κρατικού μηχανισμού να εξαλείψει περιστατικά βίας ή/και απώλειας της ανθρώπινης ζωής, όταν τα θανόντα άτομα βρίσκονταν υπό τον έλεγχο των αρχών**. Η εν λόγω επισήμανση οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η προστασία και η πρόληψη των Αρχών, στο πλαίσιο των υποχρεώσεών τους, όταν κρατούν στα χέρια τους την ανθρώπινη ζωή **λειτουργεί πλημμελώς, ενώ η συστηματικότητα ενδεχομένως προδίδει και ατιμωρησία**.

Με γνώμονα την ανάγκη διασφάλισης της ορθής εφαρμογής του θεσμικού προστατευτικού πλαισίου για την πρόληψη και αντιμετώπιση των περιστατικών απώλειας ανθρώπινων ζώων κατά την κράτηση και υπό τον έλεγχο των αρχών, η ΕΕΔΑ υπογραμμίζει:

α) Την υποχρέωση των Αρχών για έγκαιρη και κατάλληλη προστασία των θυμάτων, με την εγγύηση της απόλαυσης του δικαιώματος στη ζωή.

β) Την άμεση, ουσιαστική και αποτελεσματική διερεύνηση των περιστατικών και την υποχρέωση διασφάλισης της πρόσβασης των θυμάτων και των συγγενών τους στη δικαιοσύνη, καθώς και την ταχεία απόδοση αυτής.

γ) Την ανάγκη δημόσιας καταγγελίας εκ μέρους των αστυνομικών αρχών οποιασδήποτε βίας ασκείται σε χώρους κράτησης.

δ) Την υιοθέτηση και εφαρμογή στην πράξη των συστάσεων της ΕΕΔΑ για τις συνθήκες κράτησης και την παραβίαση του δικαιώματος στη ζωή.

ε) Την υποχρέωση των Αρχών για διαρκή προώθηση της συστηματικής ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης και εκπαίδευσης όλων των εμπλεκομένων στην προστασία της ανθρώπινης ζωής και της σωματικής και ψυχικής ακεραιότητας κατά την κράτηση.

Κατόπιν των ανωτέρω, επισυνάπτεται η εν θέματι δημόσια δήλωση και παρακαλώ για τις ενέργειές σας, καθώς και για τη σχετική μου ενημέρωση.

Αθήνα, 5/11/2024

Η καταθέτουσα Βουλευτής

Ακρίτα Έλενα

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Νεοφύτου Βάμβα 6, 106 74 Αθήνα

T: 2107233221-2 | W: www.nchr.gr | E: info@nchr.gr

Συνθήκες κράτησης σε αστυνομικά τμήματα –

Προστασία του δικαιώματος στη ζωή*

3.10.2024

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ), ως ο Εθνικός Θεσμός Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην Ελλάδα, υπενθυμίζει την καίρια σημασία στην προστασία των δικαιωμάτων κατά την κράτηση, στις συνθήκες κράτησης εν γένει και σε αστυνομικά κρατητήρια, στις αρχές ουσιαστικής και αποτελεσματικής διερεύνησης περιστατικών αυθαιρεσίας των οργάνων του κράτους και τη χρηστή και άμεση απονομή δικαιοσύνης, παρακολουθώντας στενά, όπως οφείλει, τα συγκεκριμένα ζητήματα¹.

Λόγω των σοβαρότατων διαστάσεων που έχουν λάβει τα πρόσφατα περιστατικά απώλειας ανθρώπινων ζωών σε αστυνομικά τμήματα (βλ. από [26/9/2024](#), [27/9/2024](#) και [1/10/2024](#) ανακοινώσεις της Ελληνικής Αστυνομίας), η Εθνική Επιτροπή υπογραμμίζει την ανάγκη για άμεση, κατάλληλη και έγκαιρη ανταπόκριση των διωκτικών και δικαστικών Αρχών απέναντι σε τέτοιου είδους περιστατικά, ειδικά για άτομα τα οποία βρίσκονται υπό τον έλεγχο των αρχών και σε ευάλωτη θέση τελώντας υπό κράτηση.

Η ΕΕΔΑ υπογραμμίζει όσα έχουν διαπιστωθεί από την Επιτροπή κατά των βασανιστηρίων του Συμβουλίου της Ευρώπης σε πρόσφατη επίσκεψη της στην Ελλάδα (Έκθεση Ιουλίου 2024)². Τα ευρήματα της Επιτροπής αναδεικνύουν σοβαρά ζητήματα σε όλη την Ελλάδα σε σχέση με την κράτηση σε αστυνομικά τμήματα και ειδικότερα την αναφορά ότι «για άλλη μια φορά, τα δύο αστυνομικά τμήματα στην περιφέρεια Αττικής που επισκέφθηκε η αντιπροσωπεία παρείχαν συνθήκες κράτησης που ήταν ακατάλληλες για παραμονή άνω των 24 ωρών»³. Μεταξύ των τμημάτων αυτών ήταν και το αστυνομικό τμήμα Ομονοίας.

* Η παρούσα Δήλωση υιοθετήθηκε από την Ολομέλεια της ΕΕΔΑ στις 3 Οκτωβρίου 2024. Εισηγητές: Καθηγήτρια Μαρία Γαβουνέλη, Πρόεδρος ΕΕΔΑ, Γιάννης Ιωαννίδης, Α' Αντιπρόεδρος ΕΕΔΑ, Έλλη Βαρχαλαμά, Β' Αντιπρόεδρος ΕΕΔΑ και ΔΝ Χρήστος Τσεββάς, Επιστημονικός Συνεργάτης ΕΕΔΑ.

¹ Ενδεικτικά αναφέρονται: ΕΕΔΑ, Οι συνθήκες κράτησης σε αστυνομικά κρατητήρια και χώρους κράτησης αλλοδαπών, 29 Απριλίου 2010· Σημείωμα για τη ψήφιση του Σχεδίου Νόμου του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη «Αναμόρφωση και εκσυγχρονισμός του Σωφρονιστικού Κώδικα – τροποποιήσεις στον ν. 2776/1999», Οκτώβριος 2022· Δήλωση με αφορμή τις πρόσφατες καταγγελίες περί αναιτιολόγητης χρήσης βίας από την Ελληνική Αστυνομία και τις εξαγγελίες του Υπουργού Προστασίας του Πολίτη περί χρήσης καμερών σε επιχειρήσεις της, Ιανουάριος 2020· Παρατηρήσεις επί του ΣΝ του υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για τη «Σύσταση Εθνικού Μηχανισμού Περιστατικών Αυθαιρεσίας στα σώματα ασφαλείας και τους υπαλλήλους των καταστημάτων κράτησης», Ιούλιος 2016.

² CPT, CPT/Inf (2024)21, Report to the Greek Government on the visit to Greece carried out by the CPT from 20 November to 1 December 2023, 12 July 2024.

³ Ο.π., παρ. 55 και σελ. 51.

Είναι πλέον καθοριστικό για το κράτος δικαίου να αναδειχτεί ότι ο αριθμός των περιστατικών αποκαλύπτει δύο συστημικά προβλήματα, που αφορούν αφενός τις συνθήκες κράτησης, αφετέρου την ανεπάρκεια του κρατικού μηχανισμού να εξαλείψει περιστατικά βίας ή/και απώλειας της ανθρώπινης ζωής, όταν τα θανόντα άτομα βρίσκονταν υπό τον έλεγχο των αρχών. Η εν λόγω επισήμανση οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η προστασία και η πρόληψη των αρχών, στο πλαίσιο των υποχρεώσεών τους, όταν κρατούν στα χέρια τους την ανθρώπινη ζωή λειτουργεί πλημμελώς, ενώ η συστηματικότητα ενδεχομένως προδίδει και ατιμωρησία⁴. Ενόψει της επικείμενης επίσκεψης της Υπο-Επιτροπής του ΟΗΕ για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (SPT) [μεταξύ 6-17 Οκτωβρίου 2024 στην Ελλάδα](#), τα εν λόγω προβλήματα χρειάζεται να τεθούν και να αναλυθούν διεξοδικά, με σκοπό την αντιμετώπισή τους⁵.

Η Εθνική Επιτροπή υπενθυμίζει ότι σύμφωνα με πάγια νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, τα άτομα που τελούν υπό κράτηση βρίσκονται σε ευάλωτη θέση⁶. Οι προηγούμενες καταδίκες κατά της Ελλάδας ενώπιον του ΕΔΔΑ στη βάση των άρθρων 2 (δικαίωμα στη ζωή) και 3 ΕΣΔΑ⁷ (απαγόρευση βασανιστηρίων) είναι επιβαρυντικές σε όσα συμβαίνουν. Η νομολογία του άρθρου 2 ΕΣΔΑ έχει αναγνωρίσει θετικές ουσιαστικές υποχρεώσεις για το κράτος για τη λήψη αναγκαίων μέτρων για την προστασία της ζωής. Είναι κρίσιμο να διαφυλαχθούν οι αρχές στην πράξη και όχι θεωρητικά. Οι εγγυήσεις προστασίας του ατόμου όταν υπάρχει επιπλέον ευαλωτότητα λόγω της κατάστασης υγείας αλλά και οι απαιτούμενες συνθήκες επικοινωνίας και διερμηνείας θα έπρεπε να θεωρούνται αδιαμφισβήτητες. Η υποχρέωση ουσιαστικής και αποτελεσματικής έρευνας και η παραβίαση του διαδικαστικού σκέλους των άρθρων 2 και 3 ΕΣΔΑ εμφανίζονται συχνά σε υποθέσεις κατά Ελλάδας⁸.

Ο Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας (Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α.) του Συνηγόρου του Πολίτη τονίζει στην έκθεση για το 2023 ότι *«παρά την αυξημένη υποχρέωση ουσιαστικής και αποτελεσματικής έρευνας που διαγράφει το ανωτέρω πλαίσιο κατά τη διερεύνηση των σχετικών υποθέσεων, οι συστηματικές πλημμέλειες που παρατηρούνται και κατά το έτος 2023, ως προς την ύπαρξη, αναζήτηση και διασφάλιση του βιντεοληπτικού υλικού, συνομολογούν ότι οι χώροι των αστυνομικών τμημάτων και κρατητηρίων παραμένουν στην αφάνεια»*⁹. Οι ελλείψεις δε στις διαδικασίες κατά την

⁴ Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, Αστυνομία, Βία και Δικαιώματα – Μια επισκόπηση της αστυνομικής αυθαιρεσίας στην Ελλάδα, Σεπτέμβριος 2024, σελ. 94 επ.

⁵ Βλ. UN Committee against Torture, [Concluding observations on the seventh periodic report of Greece, CAT/C/GRC/CO/7](#), 3 September 2019.

⁶ ΕΔΔΑ, *Tomasí κατά Γαλλίας*, αρ. προσφυγής 12850/87, 27 Αυγούστου 1992.

⁷ Ενδεικτικά Τσίρλη, Μαριαλένα, «Άρθρο 3 – Απαγόρευση των βασανιστηρίων» σε Σισυλιάνος, Λίνος-Αλέξανδρος (επιμ.) ΕΣΔΑ – Ερμηνεία κατ' άρθρο, Νομική Βιβλιοθήκη, 2017, σελ. 131 επ.

⁸ Βλ. *Ομάδα υποθέσεων Σιδηρόπουλος-Παπακώστας* ως προς την εκτέλεση των αποφάσεων και τις συστάσεις της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης.

⁹ ΣτΠ, Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. – Ετήσια Έκθεση 2023, 2024, σελ. 113.

πειθαρχική διερεύνηση σε περιπτώσεις προσώπων υπό τον έλεγχο των αρχών είναι σημαντικές. Έχει τονιστεί δε ότι το πλαίσιο του Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. χρειάζεται να ενισχυθεί¹⁰.

Η Εθνική Επιτροπή υπενθυμίζει τις εκθέσεις του [Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας](#) και δη την τελευταία, σύμφωνα με τα ευρήματα της οποίας στα περιστατικά εμπλέκονται ένστολοι και δημόσιοι λειτουργοί, το 3% των περιστατικών εμφανίζεται σε αστυνομικά τμήματα και σε 89 περιστατικά στοχοποιήθηκαν μετανάστες, πρόσφυγες ή αιτούντες άσυλο¹¹.

Υπό το φως των παραπάνω, και με γνώμονα την ανάγκη διασφάλισης της ορθής εφαρμογής του θεσμικού προστατευτικού πλαισίου για την πρόληψη και αντιμετώπιση των περιστατικών απώλειας ανθρώπινων ζωών κατά την κράτηση και υπό τον έλεγχο των αρχών, η ΕΕΔΑ υπογραμμίζει:

α) την υποχρέωση των Αρχών για έγκαιρη και κατάλληλη προστασία των θυμάτων με την εγγύηση της απόλαυσης του δικαιώματος στη ζωή μέσω σχεδιασμού ενός ολοκληρωμένου πλαισίου πολιτικών και μέτρων,

β) την άμεση, ουσιαστική και αποτελεσματική διερεύνηση των περιστατικών και συντονισμού των αρμόδιων αρχών με διαφάνεια και λογοδοσία, ως εχέγγυα της εμπιστοσύνης των πολιτών στα σώματα ασφαλείας και τις θεμελιώδεις αρχές του κράτους δικαίου και την υποχρέωση διασφάλισης της πρόσβασης των θυμάτων και των συγγενών τους στη δικαιοσύνη και την ταχεία απόδοση αυτής,

γ) την ανάγκη δημόσιας καταγγελίας εκ μέρους των αστυνομικών αρχών οποιασδήποτε βίας ασκείται σε χώρους κράτησης, η οποία ισοδυναμεί με βασανιστήρια, απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση και οδηγεί σε απώλεια ανθρώπινης ζωής και την ανάγκη αξιολόγησης της επάρκειας του προσωπικού,

δ) την υιοθέτηση και εφαρμογή στην πράξη των συστάσεων της ΕΕΔΑ για τις συνθήκες κράτησης και την παραβίαση του δικαιώματος στη ζωή, τη συμμόρφωση με όλες τις συστάσεις της Επιτροπής κατά των Βασανιστηρίων του Συμβουλίου της Ευρώπης και του Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. του Συνηγόρου του Πολίτη,

ε) την υποχρέωση των Αρχών για διαρκή προώθηση της συστηματικής ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης και εκπαίδευσης όλων των εμπλεκομένων στην προστασία της ανθρώπινης ζωής και της σωματικής και ψυχικής ακεραιότητας κατά την κράτηση μέσω στοχευμένων δράσεων, προσαρμοσμένων καταρτίσεων ή προγραμμάτων σύμφωνα και με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τα διεθνή κείμενα.

¹⁰ Council of Europe, Committee of Ministers, Supervision of the Execution of Judgements and Decisions of the European Court of Human Rights, 17th Annual Report, 2023, σελ. 38.

¹¹ Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, [Ετήσια Έκθεση 2023](#), σελ. 6, 9, 15, 16, 19.